

PÄIJÄT-HÄMEEN KYLÄOHJELMAN KOORDINAATIOHANKE 2

Päijänne-LEADER +
ELMA

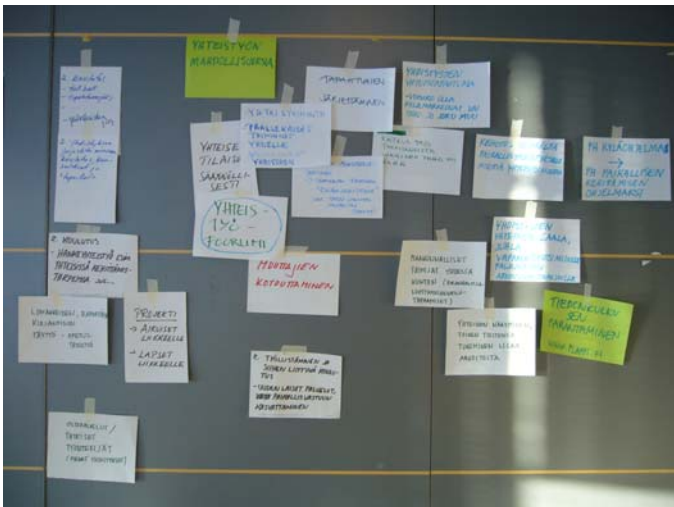
numero 24994
numero 25073

LOPPURAPORTTI

Yhteishanke

Koulutuskeskus Salpaus
Päijät-Hämeen kylät

Hankkeen toteutusaika 1.3.2006 – 29.2.2008

1. Hankkeen taustaa ja lähtökohdat
2. Hankkeen toteuttajat
3. Hankkeen kohderyhmät
4. Tavoitteet ja niiden toteutuminen
5. Hankkeen toteutus ja keskeinen toiminta
6. Tuotettu materiaali
7. Toteutuneet kustannukset ja rahoitus
8. Saavutetut tulokset ja vaikutukset
9. Hankkeen arviointia
10. Ohjausryhmän arvio hankkeen toteutuksesta
11. Jatkotoimenpiteet ja ehdotukset

1. Hankkeen taustaa ja lähtökohdat

Päijät-Hämeen kyläohjelma toimii maakunnallisena kylien kehittämisen strategiana, joka luo maakunnan kylien kehittämisen päälinjat. Tavoitteille on esitetty myös 52 toimenpide-ehdotusta kyläasioiden eteenpäin viemiseksi käytännössä. Kyläohjelma laadittiin laajassa vuorovaikutuksessa kylien, viranomaisten ja muiden tahojen kanssa Kylien konstit - ja Kylätaloushankkeissa. Kyläohjelma hyväksyttiin Päijät-Hämeen kylät ry:n vuosikokouksessa 14.3.2005. Päijät-Hämeen kyläohjelman koordinaatiohankkeella 1.8.2005-28.2.2006 on käynnistetty kyläohjelman toteutus. Koordinaatiohanke 2 jatkoi vastaavalla yhteistyöllä ja toimintatavoilla. Hankkeen ohjausryhmä toimi kyläohjelman toteuttamisen seurantaryhmänä.

2. Hankkeen toteuttajat

Yhteishankkeen toteutuksesta oli sovittu **yhteistyösopimuksilla Koulutuskeskus Salpauksen ja Päijät-Hämeen kylät ry:n välillä**. Sen mukaan Päijät-Hämeen kylät ry vastasi hankkeen sisällöllisestä toteuttamisesta, hyväksyi tarkennetun toimintasuunnitelman ja hyväksyi hankkeen raportit sekä ohjasi projektipäällikön, kyläasiamiehen, työskentelyä sisällöllisesti. Koulutuskeskus Salpaus hallinnoi hanketta, toimi kyläasiamiehen työnantajana ja hoiti hankkeen kirjanpidon.

Päijät-Hämeen kyläohjelman koordinaatiohanke 2 koostui kahdesta melkein saman sisältöisestä hankkeesta, joista Päijänne-LEADERin alueella toimittiin 64 % ja ELMAn 36 %. Hankesuunnitelma on yhteinen molemmille hankkeille, mutta aluekohtaiset määrälliset tavoitteet ja kustannusarviot ovat eriteltyinä. Kokonaisuudella oli yhteinen ohjausryhmä ja tarkennetut puolivuositteiset toimintasuunnitelmat. Väliraportoinnit ja maksatukset hoidettiin erikseen. Hanketta toteutti kokopäiväinen projektikoordinaattori/projektipäällikkö, kyläasiamies Elina Leppänen.

Hankkeen henkilöt

Elina Leppänen, projektikoordinaattori / projektipäällikkö, kyläasiamies, hankkeen käytännön toteutus, raportointi, maksatukset

Hannu Hannila, hankkeen johtaja 31.12.2007 saakka

Raïli Yrjölä, hankkeen johtaja 1.1.-29.2.2007 saakka

Virpi Laitinen, laskentasihteeri

Sirpa Kerppilä, työssäoppimisjaksot, 19.2.-25.5.2007 ja 21.1.-29.2.2008

Hankkeen ohjausryhmä kokoontui yhteensä 7 kertaa. Ohjausryhmä toimi samalla kyläohjelman toteuttamis/seurantaryhmänä.

Päijänne-LEADER ry: Liisa Helanto 31.5.2006 saakka, Irma Peltola 30.4.2007 saakka, Maritta Virtanen 1.9.2007 lähtien

Päijänne-LEADER ry: Maija-Liisa Mamia

ETPÄHÄ ry: Jukka-Pekka Jauhiainen

Hämeen TE-keskus, maaseutuosasto: Timo Kukkonen

Päijät-Hämeen liitto: Mirja Karila-Reponen

Leader-kunnat: Maire Kalliokoski

ELMA-kunnat: Asko Määttä

ELMA-kunnat: Minna Anttila

Päijät-Hämeen kylät ry: Hannu Markkanen, ohjausryhmän puheenjohtaja

Päijät-Hämeen kylät ry: Kristiina Borgenström, varalla Tarja Tolonen

Koulutuskeskus Salpaus: Seppo Leppänen, varalla Liisa Murto

Elina Leppänen toimi ohjausryhmän sihteerinä

Päijänne-LEADER hankkeessa tehtiin **luontaisuuorituksina** mm. asiantuntijaesittelyjä, kyläsuunnitelmia sekä osaston rakentamista ja esittelyä kylämarkkinoilla.

Yhteistyötahot

Hankkeessa on tehty yhteistyötä useiden tahojen kanssa, joista tarkemmin tavoitteiden toteutumisen ja toiminnan yhteydessä.

3. Hankkeen kohderyhmät

Hanke toimi koko Päijät-Hämeessä pääkohderyhmänä kyläläiset erityisesti kyläyhdistykset, kylätoimikunnat ja maaseudun muut yhdistykset, mutta myös taajamien asukkaat. Kohderyhmänä ovat myös viranomaiset ja päättäjät kunnassa, seutukunnassa ja maakunnassa sekä muut yhteistyötahot.

Hanke koostuu kahdesta erillisestä rahoituksesta:

LEADER: Pohjoinen Päijät-Häme eli Päijänne-leader alue lukuun ottamatta eteläsavolaista Pertunmaata
ELMA: Eteläinen Päijät-Häme eli Etpähän alue sekä Artjärvi. Orimattilassa kuitenkin ainoastaan Kuivannon ja Niinikosken kylät.

4. Tavoitteet ja niiden toteutuminen

Hankkeen tavoitteena on

kyläyhdistysten ja vastaavan kansalaistoiminnan suunnitelmallisen, omaehtoisen kehittämisen tukeminen ja yhdistysten uudenlaisen roolin löytäminen – todellinen yhteistyö kuntien, viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa.

Tavoitteet on ilmoitettu molempien hankkeiden yhteistavoitteina, suluissa näkyvät tavoitteet eriteltyinä (E= eteläinen Päijät-Häme, P= pohjoinen Päijät-Häme).

4.1. Koordinoida Päijät-Hämeen kyläohjelman toteutusta edistämällä sen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamista aktiivisella ja laajalla yhteistyöllä

Määrälliset tavoitteet ja niiden toteutuminen:

Kyläohjelman painopisteet ja sen oleelliset asiat sisältyvät uusiin rahoitusohjelmiin:

Manner-Suomen maaseutuohjelma sekä toimintaryhmien ohjelmat kaudelle 2007-2013 sopivat kyläohjelman toimenpiteiden rahoittamiseen. Kyläohjelman ja sen kärkihankkeiden toteuttaminen sisältyy Päijät-Hämeen maakunta-ohjelmaan.

6 yhteistyökumppanin kanssa yhteistyötä kyläohjelman toteuttamiseksi:

4 muun yhteistyökumppanin kanssa neuvotteluja kyläohjelman toteuttamiseksi

17 yhteistyökumppania (tämän lisäksi kunnat)

1.-3. **TE-keskus, Etpähä ry, Päijänne-Leader ry:** Kyläohjelman tavoitteet ja keskeiset kehittämistoimenpiteet sisältyvät Hämeen maaseutuohjelmaan sekä toimintaryhmien kehittämishjelmiin ohjelmakaudelle 2007-2013

4. **ProAgria:** Haja-asutusalueiden vesihuolto neuvonta –hanke 2005-2007

5. **Lahden tiede- ja yrityspuisto Oy:n aluekeskusohjelma:** Kyllikki – kyläkouluista monipalvelukeskuksia –hanke 2006-2007 viidellä pilottikylällä yhteishankkeena Päijät-Hämeen kylät ry:n kanssa
6. **Päijät-Hämeen Liikunta- ja Urheilu:** Liikunnalla työhön –projekti tarjoaa työnantajapalveluaan myös kylien yhdistyksille. Yhdistyskoulutusta.
7. **Lahden ammattikorkeakoulu, tekniikan laitos (LAMK):** Päijät-Hämeen maisemaselvitys, joka sisältää kylätarkastelun maakuntakaavan mukaisista kylistä
8. **Päijät-Hämeen liitto:** Maakuntakaava, joka mahdollistaa kylien kasvun. Siihen on otettu lisää kyliä mukaan verrattuna seutukaavaan.
9. **Lakes:** Event management –hankkeen koulutuksiin voi osallistua myös kyliltä
10. **Hämeen taidetoimikunta:** valinnut Kalkkisten kylän kummikyläkseen 2006, jolloin kylä tehnyt teatteria, tanssia, kuvataidetta ja nukketeatteria ohjaajien avustuksella.
11. **Lahden Radio:** viikon kylä ohjelmasarja pyöri tammi-toukokuussa 2005, jona aikana käytiin teke-mässä ohjelmaa ainakin 15 kylässä.
12. **Itä-Häme-lehti:** Kylätoimittaja sekä joka toinen maanantai kyläsivut
13. **Koulutuskeskus Salpaus:** Eloisa maaseutu-hanke 2006-2007, jossa kylätaloja kehitetään taloudel-lisesti ja sosiaalisesti toimivammiksi viidellä kylällä, lisämausteena yhteistyö itävaltalais-ten kanssa. Päijät-Hämeen kyläohjelman koordinaatiohanke 1 ja 2 yhteishankkeena Päijät-Hämeen kylät ry 2005-2007 Noste-hanke: kursseja pidetty kylillä mm. Lusi ja Pyhäniemi sekä koulu-tukseen osallistunut kylien väkeä
14. **YTR:n maaseutuasumisen teemaryhmä:** vaikutettu asiantuntijana maaseutuasumisen esteiden poistamisiin erityisesti maankäyttöön ja ”kyläkaavoihin” liittyen.
15. **Suomen omakotiliitto:** Mökkiläiset mukaan kuntien ja kylien toimintaan – seminaari.
16. **Opintokeskus Kansalaisfoorumi:** Koulutuksia mm. ensiapu, yhdistysten verotus, järjestyksen val-voja.
17. **Päijät-Hämeen Maanpuolustuspiiri:** koulutusta kuten hygieniapassi ja järjestyksenvalvoja

Kyläohjelman väliarviossa on lueteltu em. kumppaneista 13. ensimmäistä.

5 (1 E + 5 P) kylähankkeelle ja kylähankevetäjälle ohjausta tai sisällöllistä asiantuntija-apua

Kyläohjelman kannalta keskeisten verkostohankkeiden käynnistymistä ja toteutumista on edistetty. Tiivis-tä yhteistyötä on tehty tai asiantuntija-apua on annettu seuraaville hankkeille:

1. Kyllikki – kyläkouluista monipalvelukeskuksia (leader + AKO): mm. kyläkoulupäivä 23.9.06 sekä sen videotalliointi myös nettiin.
2. Hartolan kylien kehittämishanke (leader): kyläsuunnitteluasiantuntemusta
3. Onni asuu ja yrittää maalla jne. sekä maaseutuasumisen edistäminen maakunnallisesti. Lisäksi vaikutettu valtakunnantasolla maaseutuasumisen esteiden poistamiseen (YTR:n maaseutuasumisen teemaryhmä)
4. Heinolan kyläsihteeri: erityisesti kyläsuunnitteluasiantuntemusta sekä yhteistyötä tilaisuuksien markkinoinnissa (leader)
5. Eloisa maaseutu – Inhappytants: Päijät-Hämeen parhaita käytäntöjä ja kylätoimintaa on välitetty Itävaltaan ja Itävallan kylien kehittämisesimerkkejä markkinoitu maakunnallisesti. (leader)

2 uutta hanketta tai toimintatapaa, joilla kyläohjelma toteutuu:

Hankkeen aikana oltu käynnistämässä Heinolan kyläsihteeri ja Eloisa maaseutu –hankkeita.

7 maakunnallista tai seudullista teemaseminaaria tai tilaisuutta:

1. PH kyläpäivä aiheena maaseudun palveluaukot ja kylätoiminnan tulevaisuus 25.3.06 yhteistyössä Heinola kk:n kyläyhdistyksen kanssa
2. Kylätreffit Putulassa 8.3.06
3. PH kyläkoulupäivä Koulun monet roolit kyläyhteisössä 23.9.06 yhteistyössä Kyllikki-hanke ja SYTY
4. Kaupunki ja maaseutu kohtaavat -10 vuotta kylämarkkinoita 12.2.07

5. Viimeinen sammuttaa valot - kylien ja maaseudun tulevaisuus 27.3.07 seminaarissa Håkan Björk suoritti kyläohjelman sosiaalisen tilipidon tarkastuksen.
6. Teematilaisuus kyläasumisen kehittäminen 18.4.07
7. Teematilaisuus kylän ja yhdistyksen sähköinen tiedottaminen 13.2.2008

4 opinnäytetyötä tai työssä oppimispaikkaa, työharjoittelua:

5 työharjoittelijaa: 4 Päijät-Hämeen kylät ry:lle Kesä kylissä -lehden tekoon 2006 ja 2007
Sirpa Kerppilä työssäoppijana hankeessa 19.2.-25.5.2007 ja 21.1.-22.2.2008 sihteerintyön opintoihinsa liittyen.

Tapahtumatuotannon opiskelijoiden (LAMK) harjoitustyöt kylämarkkinoiden kehittämiseksi keväällä 2007
Lisäksi Salpauksen atk-harjoittelija suunnitteli koodipohjan ja koodasi osan Kyläohjelman kyläkyselylomakkeiden vastauksista tammikuussa 2007.

50 % kylistä osallistuu kyläkyselyyn kyläohjelman välitilinpäätökseen liittyen:

48% kylistä vastasi kyläkyselyyn (vuonna 2004 vastaavaan kyselyyn vastasi 40 % kylistä)

TUOTOKSET

Välitilinpäätös kyläohjelman tavoitteiden toteutumisesta:

Monia pieniä askeleita – kyläohjelman tavoitteiden toteutuminen sosiaalisena välitilinpäätöksenä esiteltiin ja tarkastettiin seminaarissa 27.3. 2007. Julkaisuun koottiin neljänkymmenen kylän ja monen muun toiminnan tulokset vuosilta 2005-2006.

Maakunnallinen yhdistysten yhteistyöfoorumi

Yhteistyötapaamiset johtivat säännöllisesti kokoontuvan päijäthämäläisten yhdistysten yhteistyöfoorumin perustamiseen sekä tahtoon laatia yhteinen paikallistoimintaohjelma. Yhteistyöhön on kutsuttu 32 piiri tai maakuntatason yhdistystä, joista 20 on tullut käynnistysvaiheessa mukaan.

Maaseudun yhteisöllisen kehittämisen koulutuspaketti yritystalouden koulutusohjelmassa:

Toteutui vain osittain: aikuisopiskelijaryhmä osallistui Viimeinen sammuttaa valot seminaariin 27.3.2007 sekä tähän liittyviä opetustunteja, kouluttajana Merja Pethman.

4.2 Edistää ja syventää kylien ja kunnan sekä seutukunnan yhteistyötä

Määrälliset tavoitteet ja niiden toteutuminen:

Kunnittaista kehittämiskeskustelut 10 kunnassa (5 E + 5 P)

Jatkotoimenpiteitä 4 kunnan ja sen kylien kesken (2 E + 2 P) (lihavoitu)

8 kunnassa (4 E + 4 P)

Hollola 1	Nostavan ja Heinlammin kylätoimintaan uutta intoa
Artjärvi 1:	Villikkalan kyläpäivä 27.5. oli sekä Päijät-Hämeen että Itä-Uudenmaan kyläpäivä. Sen järjestelyihin osallistui useita artjärveläisiä yhdistyksiä ja toimijoita.
Kärkölä 1:	Kärkölässä hankevalmistelussa erityisesti asumiseen liittyvää kehittämistä.
Nastola 4:	Nastolassa kylät suunnittelevat yhteistyötä yhteisen yhdistyksen perustamiseksi, johon tulisi mukaan kyläyhdistysten lisäksi myös muita paikallisia yhdistyksiä sekä kehittämishanketta (Kylästä kylään –hankeidea)
Hämeenkoski:	ei toteutunut
Asikkala 3:	Asikkalan kyläohjelman 2002 päivitystarve ilmeinen, mutta hankkeella ei ollut tähän resursseja.
Hartola 2:	Kyläsuunnittelun asiantuntemusta Hartolan kylien kehittämisohjelman valmistelussa. Mukana ohjausryhmässä.
Heinola:	Yhteistyötä Heinolan kyläsihteerin –hankkeen kautta, mukana sen ohjausryhmässä

Padasjoki 1

Sysmä: ei toteutunut

4.3 Tukea maakunnan kylätoimintaa ja auttaa kyliä kehittymään omista lähtökohdistaan. Panostetaan erityisesti kylien valmiuksiin, kun uusi ohjelmakausi alkaa.

Määrälliset tavoitteet ja niiden toteutuminen:

18 kylän aktivointi- tai neuvontakäyntiä tai tulevaisuusiltaa (7 E + 11 P):

10 kyläkäyntiä eteläinen Päijät-Häme

5 kyläkäyntiä pohjoinen Päijät-Häme

15 yhteensä

35 kyläohjausta puhelimesta, sähköpostitse tai muuten (15 E + 20 P)

19 kyläohjausta eteläinen Päijät-Häme (kylä lasketaan vain kerran)

25 kyläohjausta pohjoinen Päijät-Häme

44 yhteensä

TUOTOKSET

2 uutta kyläyhdistystä:

Heinlammin kyläyhdistys, Hollola

Ravioskorven kyläyhdistys, Sysmä

Kevyt kyläsuunnitelman ohjeistus:

Kehitettiin menetelmä kevyt kyläsuunnitelmaksi. Kyläsuunnitelman esitystapa on taulukkomuotoinen.

Ohjeistus taulukkokyläsuunnitelman laatimiseksi löytyy Päijät-Hämeen kylien internetsivuilta

<http://www.phnet.fi/kylat/tyokalupakki.htm> sisältää:

- Askeleet Kylän tulevaisuus –taulukon tekemiseksi
- Kylän tulevaisuus –taulukkopohjan
- Esimerkki: Länsi-Hollolan kyläsuunnitelman päivityksen vaiheet
- Esimerkki: Länsi-Hollolan kyläsuunnitelmataulukko
- Linkki: Heinolan kyläohjelma, päivitys 2008 taulukkomuotoon

5 uutta tai päivitettyä kyläsuunnitelmaa tai kevyt kyläsuunnitelmaa (2 E + 3 P)

4 taulukkomuotoista kyläsuunnitelmaa (2 E + 2 P)

Kuivannon kyläsuunnitelman päivitys, Orimattila

Hirvisalo-Hujansalon kyläsuunnitelma, Heinola

Länsi-Hollolan kyläsuunnitelman päivitys, Hollola

Ravioskorven kyläsuunnitelma, Sysmä

Kaikissa suunnitelmissa on kylän tulevaisuus esitetty taulukkomuotoisena. Päivitysten yhteydessä kyläläiset tekivät suuren työn tekstiosan uudistamiseksi.

Koulutuspaketti kylän aktivoimiseksi

PPT-esityksiä kylätoiminnasta ja kylän kehittämisestä on käytetty pääasiassa kuntakohtaisissa tilaisuuksissa. Esitystä on muokattu kohderyhmän mukaisesti.

4.4 Maaseutu-kaupunki-vuorovaikutuksen konkretisoiminen kaupungin

asukastoimijoiden ja kuntien asukasyhdistysten kanssa.

Määrälliset tavoitteet ja niiden toteutuminen:

2 aktivointitilaisuutta tai yhteistyökeskustelua taajaman kansalaistoiminnan tai taajama-maaseutuyhteistyön käynnistämiseksi (1 E + 1 P)
ei toteutunut maaseututaajamissa

Lahden asukastoiminnan ja kylätoiminnan yhteistyö alkanut:

Kaupunki ja maaseutu kohtaavat -10 vuotta kylämarkkinoita 12.2.07 markkinoiden suunnittelun käynnistystilaisuus, johon kutsuttiin Lahden asukasyhdistykset. Mukana viisi, jotka osallistuivat myös kylämarkkinoille. Vuodesta 2007 Päijät-Hämeen kylien hallitukseen myös jäsenet Lahdesta.

2 kylien yhteisesiintymistä tai yhteismarkkinointijärjestelyä jonkun tapahtuman yhteydessä.

Kylämarkkinoilla 2006 järjestettiin kylä & julkkis –yleisösuunnistus, jonka avulla pyrittiin ohjaamaan kylien osastoille.

Kylämarkkinoilla 2007 tuotiin kyliä esille yhtenäisillä nimikylteillä.

TUOTOKSET

2 uutta kehittämissyhdystystä perustetaan (1 E+ 1 P)

ei toteutunut

Asikkalan ITU –yhdistyksen perustamisen ideointivaiheessa mukana.

5. Hankkeen toteutus ja keskeinen toiminta

Tarkoitus ei ollut, että tämä hanke ja Päijät-Hämeen kylät ry yksin toteuttavat kyläohjelman toimenpiteet vaan että niitä toteutetaan laajalla yhteistyöllä, niin että eri tahot ottavat toteuttamisvastuuta.

Hankkeen oli mahdollista suunnata toiminta siihen, mitä kentällä kuten kylissä ja kunnissa pidettiin ajankohtaisimpana, siksi Päijät-Hämeen kylät ry:n hallitus ja ohjausryhmä hyväksyivät puoli vuosittain hankkeen tarkennetun toimintasuunnitelman.

Kyläohjelman toteutusta edistettiin laajalla yhteistyöllä

Rakennettiin aloitteellisesti yhteistyötä kyläohjelman yhteistyökumppaneiden kanssa. Hankkeessa oli mahdollista tarttua yhteistyöaloitteisiin sekä nostaa ajankohtaisia kysymyksiä esille. Yhteistyötahoja on ollut toistakymmentä.

Keskeisten kärkihankkeiden valmistelussa oltiin aloitteellisia. Samoin annettiin asiantuntija-apua tai tehtiin yhteistyötä laajojen kylähankkeiden kanssa. Asiantuntija-apua annettiin myös Päijät-Hämeen kylät yhdistykselle. Yhteistyötä ja kokemusten vaihtoa tehtiin Suomen Kylätoimintaan päin ja muiden maakuntien kyläasiamiesten kanssa.

Esimerkkejä yhteistyöstä:

- Kyllikki -hanke: asiantuntija-apua erityisesti kylien palvelukartoitukseen liittyen, kyläkoulupäivä, kylämobiilin kehittäminen, hankkeen laajentaminen.
- Heinolan kyläsihteri: kyläsuunnitelmien laatimiseen liittyen.
- Eloisa maaseutu-hanke: avustettu hankesuunnittelussa, opinto- ja suunnittelumatkalle Itävaltaan osallistui asiantuntijana Elina Leppänen 6.-10.12.06, Suomalaista kylätoiminta- ja kehittämistietoa

välitetty Itävaltaan ja hankkeen Itävallan asiantuntijaseminaareja markkinoitu laajemmin, yhteistyössä Itävalta-Suomi kylien nuorten workshop Vesivehmaalla 3.11. 07

- ProAgrian haja-asutusalueiden vesihuoltoneuvontahanke: ohjattu kyliä hankkeen asiakkaiksi
- Yhteistyötä LAMKin miljöosuunnittelun aikuisopiskelijaryhmän osayleiskaavoituskurssin suunnittelukohteena Urajärvi.
- Suomen omakotiliitto: Mökkiläisteema esillä: alustus 6.6. seminaarissa ja kyläasiamies keskustelijana YLE:n aamutv:ssä 18.6.07

Hanke järjesti 7 maakunnallista seminaaria tai teematilaisuutta, joista onnistuneimmat ja vilkkaimman keskustelun herättivät:

- Päijät-Hämeen kyläkoulupäivä Koulun monet roolit kyläyhteisössä 23.9.06 (yhteistyössä Kyllikkihanke ja SYTY) josta tehtiin videotallionnit, myös nettiin.
- Viimeinen sammuttaa valot - kylien ja maaseudun tulevaisuus 27.3.07

Viimeinen sammuttaa valot? –seminaari

Päijät-Hämeen kyläohjelman väliarviointi aloitettiin laatimalla taulukko seurantaindikaattoreiden mittaamiseksi ja kyläkysely, jossa selvitettiin kylien ja niiden yhdistysten osuutta ohjelman toteuttamiseen. Mittaustulokset koottiin sosiaalisesti tilinpidoksi, kansioksi, josta löytyy tosite jokaiselle mittaustulokselle. Päijät-Hämeen kyläohjelman väliarviointi sosiaalisen tilinpidon menetelmällä valmistui maaliskuussa. Se esiteltiin ja siitä pidettiin avoin tilintarkastus seminaarissa Viimeinen sammuttaa valot 27.3.07. Tilintarkastajana toimi Håkan Björk (CBsupport) Väliarviointi jaettiin laajasti kylille ja yhteistyökumppaneille. Seminaarissa esiteltiin parhaat käytännöt ja maakunnan vaikuttajat antoivat paneelissa oman arvionsa ohjelman toteutuksesta. Keskustelu oli erittäin vilkasta Kyläkyselyyn vastasi 43 kylää (17 ELMA + 26 LEADER). Kysely sisälsi myös Kylän tulevaisuus-osan, jonka perusteella koottiin kylien yhteisiä kiinnostuksen kohteita ja tarpeita.

Kyläohjelman todettiin olevan sisällöltään melko ajankohtainen. Kunta- ja palvelurakennemuutos on kuitenkin käynnistynyt ohjelman valmistumisen jälkeen, siksi syksyllä 2007 lähdettiin keskustelemaan Paras-hankkeen haasteista kyläohjelmalle.

Keskustelut yhteistyöstä (2) PH kylien ja maaseudun kehittämistoimijoiden kanssa aloitettiin pienellä ryhmällä keväällä 2007. Tavoitteena oli yhteistyön tiivistäminen, tulevaisuus ja toimijoiden roolit sekä paras-hanke. Yhteistyö nähtiin tarpeellisenä Päijät-Hämeen maaseutualueen voimistamiseksi ja paikallisen vastuunoton lisäämiseksi. **Laajempi yhteistyö aloitettiin piiri ja maakuntatason yhdistysten yhteistyöneuvottelulla** 4.1.2008, jossa kirjattiin useita yhteistyömahdollisuuksia ja kehittämistarpeita sekä päätettiin käynnistää säännöllisesti kokoontuva päijät-hämäläisten yhdistysten yhteistyöfoorumi (ensimmäinen 22.2.08) sekä yhteisen paikallistoimintaohjelman laatiminen. Yhteistyöhön kutsuttiin 32 piiri tai maakuntatason yhdistystä, joista käynnistysvaiheessa mukaan on tullut 20. Maakunnallisen kylähankkeen valmistelu aloitettiin loppuvuodesta 2007. Hankkeen tavoitteena on osaltaan olla vastaamassa paras-hankkeen haasteisiin lähidemokratian ja kolmannen sektorin kehittämisen osalta sekä toimia työkaluna yhteistyöfoorumille.

Yhdistysten yhteistyöneuvottelussa kirjattiin yhteistyömahdollisuuksia ja kehittämistarpeita

Toimittiin maaseudun ja kylien yhteisöllisen kehittämisen kytkemiseksi PHKK:n koulutukseen. Yritystalouden kurssin opiskelijat tutustuivat ”Kylä ja maaseudun kehittämisestä” –kyläohjelman avulla. Osallistuttiin 12.11.2007 Navigointi muutoksessa - Salpauksen päättyvien hankkeiden loppuseminaarin ja tähän liittyvään näyttelyyn. Välitettiin 4 työharjoittelijaa Kesä Päijät-Hämeen kylissä lehden tekemiseksi ja tarjottiin työssäoppimispaikka ja harjoittelumahdollisuuksia kahdelle.

Kuntayhteistyössä oltiin aloitteellisia.

Kunnittaiset kehittämiskeskustelut järjestettiin seitsemässä kunnassa yhdessä kunnan kyläyhteishenkilön kanssa, osassa kuntia useammin. Osittain nämä olivat kyläneuvottelukuntien kokouksia, joissa kyläasiamies oli mukana. Jatkotoimenpiteitä ei syntynyt oletetussa määrin mutta hankkeessa ei olisi ollut resursseja tähän riittävästi.

Kuntayhteistyötä tehtiin hankkeen alussa erityisesti Hartolan kylien kehittämishankkeen kanssa, kun annettiin asiantuntija-apua kyläohjelmapirosessiin ja ohjelman sisältöön (valmistunut 31.10.06). Artjärvellä asiantuntija-apu kohdistui lähinnä Villikkalan kyläpäivän 27.5.07 järjestelyihin. Nastolan kylien yhteistyö on käynnistynyt ja siellä ollaan valmistelemassa yhteisen yhdistyksen perustamista ja hanketta.

Kyläohjelman seurantaan liittyvään kyläkyselyyn lisättiin tulevaisuusosa. Kylässä voitiin valita 30 teemasta ne, joihin he haluavat lähivuosina panostaa. Hanke kokosi kylien tarpeet kunnittain ja näitä käytettiin keskustelun pohjana kuntien ja kylien tapaamisissa.

Kyliä autettiin kehittymään omista lähtökohdistaan

Kyläiltoja ja kylän tulevaisuus-iltoja sekä kyläsuunnittelun ohjausta tarjottiin kylille monessa kyläkirjeessä. Alussa tarjottiin asiantuntijakoulutusta mm. tiedottamiseen liittyen mutta kiinnostus siihen oli vähäistä.

Kylätilaisuuksia pidettiin 18, kylän aktivoimiseksi, kyläyhdistyksen perustamiseksi tai tulevaisuudesta. Kyläillat toteutettiin osallistavilla menetelmillä ja keskustelevasti.

Kyläohjausta annettiin puhelimesta, sähköpostitse tai muuten 35 eri kylälle. Osa kylistä erottui, että osaavat kysyä ja ovat yhteistyötä rakentavia. Tärkeää on pystyä olemaan käytettävissä silloin kun toimintaa ollaan käynnistämässä tai kylää uhkaa suuri muutos, erityisesti koulujen lakkautusasiat olivat esillä.

Tiedonvälittäminen ajankohtaisista asioista ja koulutustarjonnasta on ollut keskeistä. On saatu avattu yhteistyötä niin että kylätoimijoita ja kyläläisiä on voitu ohjata muiden toimijoiden järjestämiin koulutuksiin, esim. Nosteen järjestämille mm. ATK-kursseille kyläläisiä, Maanpuolustuspiirin järjestyksenvalvojakursseille, hygieniapassikoulutuksiin, Kansalaisfoorumin verokoulutukseen jne.

Kylän kehittämisen opintoretkeä järjestettiin LEADER-hankkeen osana

- Valtakunnallisille kyläpäiville Satakunnan Jämijärvelle 15.-16.9., osallistujia 6
- ELMA maaseutumessuille ja Työtä, palveluja ja matkailua kylille -seminaariin Helsinkiin 23.11.07, osallistujia 15.

Kevyt kyläsuunnitelma menetelmän kehittäminen

Kuivannon kyläjohtokunnan kanssa aloitettiin kevyt kyläsuunnitelma menetelmän kehittäminen syksyllä 2006. Kuivanto ja Länsi-Hollola päivittivät kyläsuunnitelmansa tulevaisuusosat taulukkomallisiksi mutta päivittivät myös tekstiosan. Hirvisalo-Hujansalon ja Ravioskorven ensimmäiset kyläsuunnitelmat tehtiin suoraan taulukkomallisiksi. Taulukkoon kirjaamisessa osoittautui hyväksi käytännöksi muutaman kyläläisen ja hanketyöntekijän yhteinen työrupeama. Kyläsuunnitelmia valmistui neljä. Suunnitteluprosessin kuvaus laitettiin Päijät-Hämeen kylien www-sivuille, samoin esimerkkisuunnitelmana Länsi-Hollolan kyläsuunnitelma.

*Ravioskorven
kyläsuunnitelma
etenee*

Kansainväliseen kokemusten vaihtoon kyläsuunnittelusta tarjoutui mahdollisuudet:

- 2.-4.12.07 Wales / Planed toimintatutkijat tutustumassa Päijät-Hämeen kyläsuunnitteluun ja niiden yhteyksistä viranomaisten suunnitteluun. Vieraamme käännettivät esimerkkikyläsuunnitelmat englanniksi.
-
- 13.10.07 Tansanian kyläsuunnitteluun leader-hanketrefeillä Hartola-Tansania paikallishallintoyhteistyöhanke.

Walesin toimintatutkijat tutustumassa Päijät-Hämeen liittoon ja kuinka sen suunnitteluun on kytketty kyläsuunnitelmat

Kaupunki maaseutuvuorovaikutusta käytännössä

Päijät-Hämeen kylämarkkinatapahtumaa 2006 ja 2007 syvennettiin maaseutu-kaupunkikohtaamisena. Tapahtuman suunnittelu rakennettiin kaupunki-maaseutuvuorovaikutteisena. Järjestettiin Kaupunki ja maaseutu kohtaavat - kylämarkkinat 10-vuotta -ideointi ja koulutusilta 12.2.07. Vuonna 2006 mukana kylämarkkinoilla yksi ja vuonna 2007 viisi Lahden asukasyhdistystä.

Hanke nosti kyliä esiin Kylämarkkinoilla 2006 ja 2007, jotta kyläyhdistykset erottuvat yrittäjien osastoista. Markkinoilla 2006 järjestettiin Kylä & Julkkis -yleisökilpailu, jossa ohjattiin kävijöitä kylien osastoille sekä markkinaohjelmaan tuotiin päättäjien maaseututaitokilpailu sekä lasten ja kylien osajien esittelyjä. Vuonna 2007 ohjelmalavalle järjestettiin kylätappelu-kilpailu sekä tehtiin talkoilla kyläosastoille yhtenäiset kyltit. Kylä & sen erityisyys -yleisökilpailu peruuntui etukäteen kylien vähäisen kiinnostuksen vuoksi.

Kyläyhdistysten ja asukasyhdistysten kohtaamiseksi tehtiin yhteistyötä Vanamo-hankkeen kanssa, mutta tilaisuus peruuntui vähäisten ilmoittautumisen johdosta.

Kyliä kylämarkkinoilla 2007

6. Tuotettu materiaali

Monia pieniä askeleita - Päijät-Hämeen kyläohjelma 2004-2008 tavoitteiden toteutuminen - sosiaalinen välitilin päätös 12-sivuinen värijulkaisu A4 kokoa 500 kpl.
Kyläkysely 2006 sisältäen tulevaisuusosan.
Paras-hankkeen haasteet ja Päijät-Hämeen kyläohjelma 16.11.2007

Kylätoiminnan esittely diat (ppt) osittain saksaksi ja englanniksi
ppt-esitykset: kyläohjelman väliarvioinnin esittely ja mökkiläiset mukaan kylien toimintaan.

Kyläkoulusta yksityiskoulu - mitä perusopetuksen järjestämisluvan hakeminen edellyttää? -selvityksen viimeistely

Rajoja ylittävää yhteistyötä kyläkouluissa - DVD taltiointi Päijät-Hämeen kyläkoulupäivästä 23.9.2006 sekä nettivideot edellisestä www.kylatoiminta.fi, kyläkoulupäivän julkilausuma

Hankejulistet 12.11.2007 Salpauksen Navigointi muutoksessa seminaaripäivän näyttelyyn

Kyläkirjeet 8 kpl

Sähköpostitiedotteet 2006-2008 68 kpl eli keskimäärin 2,8 tiedotetta kuukaudessa.

Ajankohtaiset asiat <http://www.phnet.fi/kylat/> nettisivuille,

Mukana PH kylien kevät ja syysesseissa

Kylä&Julkkis -kilpailukaavake ja ilmoitukset

Kyläkyltit, A3 Keltainen laminoitu

Juttuja kirjoitettu: Kesä Päijät-Hämeen kylissä -lehti, Asikkalan Viikkouutiset, Raitti 1/2006, Yhteishyvä, Raksa 2007-lehti sekä Maaseutuplus-lehti.

Lehdistötiedotteita ajankohtaisista hankkeen aiheista

7. Toteutuneet kustannukset ja rahoitus

Kyläohjelman koordinoitihanke 2 kustannusarvio koostuu kahdesta hankkeesta

Toteutus vuonna 2006

- 43,3 % ELMA-hanke, jota on haettu ETPÄHÄN kautta, päätös 5.6.2006.
- 56,7% Päijänne-LEADER+-hanke, päätös 3.4.2006, muutospäätös 11.12.2006.

Toteutus vuonna 2007-08

- 33 % ELMA-hanke
- 67 % Päijänne-LEADER+-hanke

Kyläasiamiehen työpanos, kuten muutkin kulut painottuivat LEADER-alueelle, jossa ohjelmakauden loppuun oli käynnissä vielä hankkeita, joiden kanssa tehtiin yhteistyötä. Koordinaatiohanke täydensi leader-toimiston aktivointityötä kylillä.

Päijänne-LEADERin rahoitus on 90 % tuella eli tuki 60556 euroa. Yksityisestä raha rahasta 5 % vastasi Päijät-Hämeen kylät ry. Talkootyötä ja vastikkeetonta ammattityötä tehtiin 5 %. Tätä ovat paikalliset asiantuntijat, kyläsuunnitelmien päivittämiseen liittyvä suunnittelu-, kirjoitus- ja tiedottamistyö, sekä tiedottaminen, kylien yhteisesiintymiset, markkinointi ja tilajärjestelyt.

ELMA / ETPÄHÄN ja Artjärven rahoitus oli 100 % tuella.

RAHOITUKSEN YHTEENVETO	RAHOITUS-	RAHOITUKSEN YHTEENVETO	RAHOITUS-
-------------------------------	-----------	-------------------------------	-----------

LEADER	SUUNNITELMA	ELMA	SUUNNITELMA
EU+ valtio+kunnat rahoitus:	48 444,48	valtion rahoitus:	30000,00
Kunnat, Päijänne Leader	12 111,12	Kunnat	7500,00
Yksityinen rahoitus	3 344,40	Yhteensä	37500,00
Luontoissuoritukset	3 384,00	kustannukset ylittivät	2198,11
Yhteensä	67 284,00	TOTEUTUNEET KUSTANNUKSET	39698,11
kustannukset ylittivät	4 077,04		
TOTEUTUNEET KUSTANNUKSET	71 361,04		

8. Saavutetut tulokset ja vaikutukset

Päijät-Hämeen kyläohjelman väliarvio ”Monia pieniä askeleita” osoittaa kylien ja muiden toiminnan tulokset vuosilta 2005-2006. Sosiaalinen tilinpito menetelmänä tuo sosiaaliset ja yhteiskunnalliset asiat mitattavaan ja selkeään muotoon. Väliarvio antaa kokonaiskuvat kylien kehittämisen tuloksista. Menetelmä on kuitenkin melko työläs.

Verkostomaisten kärkihankkeiden ja yhteistyön edistäminen on osoittanut tarpeellisuutensa. Erityisesti käynnistysvaiheessa on välittäjä tarpeen, että kylät ja yhteistyökumppanit löytävät toisensa Hankkeiden toteutuksessa on myös tarvittu asiantuntija-apua. . Pienet toimijat saavat näin mahdollisuuden päästä mukaan verkostoihin ja kehittämistyöhön. Välittäjäorganisaation kaltaisista hankkeista on saatu arvokkaita kokemuksia. Yhteistyön alkuja on vaikea arvioida, osa niistä lähtee kantamaan.

Maakuntatason yhdistysten yhteistyöfoorumi on käynnistetty yhdistysten yhteisestä tarpeesta. Aika näyttää, kuinka kolmannen sektorin yhteistyö tulee rakentumaan ja kuinka siitä muodostuu julkisen sektorin varteenotettava kumppaniksi. Yhteistyö on oleellista kunta- ja palvelurakennemuutoksen edetessä.

Taulukkomallinen kevyt kyläsuunnitelma kehitettiin menetelmänä. Samalla valmistui neljä kyläsuunnitelmaa. Menetelmä on perinteisiä nopeampi. Taulukkomuodosta asiat ovat nopeasti hahmotettavissa. Seuranta on aiempaa helpompaa. Kyläsuunnitelmat tulevat vertailukelpoisimmiksi, taulukoista voidaan yhdistellä eri kylien kehittämistarpeita kokonaisuuksiksi. Päätäjät jaksavat lukea kun esitysmuoto on havainnollinen. Taulukkokyläsuunnitelmat ovat herättäneet laajasti mielenkiintoa. Ne voisivat toimia tulevaisuudessa kuntatasolla lähidemokratian työkaluna niin, että kylien kehittämistarpeet tuotaisiin tätä kautta kunnan suunnitelmiin. Taulukkomalli sopii myös kuntatason kyläohjelman esitystavaksi, Heinolan kyläohjelman päivitys tästä esimerkkinä.

Aktivointi, toimijoiden yhteen saattaminen ja kannustaminen on tuonut **uutta intoa kylätoimintaan**. Esimerkkeinä Nastolan kylien yhteistyö sekä Nostavan ja Ravioskorven kylien toiminta. Kyläkoulupäivän **videotallionti** oli onnistunut menetelmä tiedon ja hyvien käytäntöjen levittämiseen. Videon nettiversio on tuonut katselijoita ympäri Suomea.

Saatiin pieniä, hyviä kokemuksia uusista teemoista: kansainvälisyys maaseudun nuorten kanssa ja kesäasukkaat mukaan kylätoimintaan. Näistä teemoista olisi myös hyvä jatkaa.

Asukasyhdistysten ja kylien lähentyminen aloitettu käytännön tasolla kun toimijat ovat vähitellen tutustumassa. Kylämarkkinoilla 2007 oli mukana 5 asukasyhdistystä Lahdesta.

9. Hankkeen arviointia

Hankesuunnitelma antoi mahdollisuuden suunnata toimintaa ajankohtaisiin kysymyksiin. Hankkeen tavoitteet ja toimenpiteet olivat laajat, joten niitä oli osin asetettava tärkeysjärjestykseen. Erityisesti kuntatason kylien kehittäminen jäi siksi vähemmälle. Resurssien puutetta voidaan korvata organisoimalla tehtäviä muille tasoille.

Kuntakohtaiset tilaisuudet synnyttivät jatkotoimia ja ideoita, mutta niiden edistämiseen ei hankkeessa ollut riittävästi resursseja. Kunnittaisia kehittämiskeskusteluja ei järjestetty kaikissa kunnissa, ehkä kunnassakaan ei oltu riittävän kiinnostuneita. Kyläyhteishenkilöiden tapaamisia ei järjestetty eikä kyläneuvottelukuntien toiminnan kehittämistä päästy pohtimaan. Kunnan kyläohjelman toimiminen työkaluna olisi kiinnostanut Asikkalassa, mutta sen tukemiseen ei ollut hankkeessa resursseja.

Kirkonkylien asukkaiden innostumiselle kehittämistoimintaan nähtiin tarvetta mm. Hartolassa, Nastolassa ja Artjärvellä. Aktivointitilaisuudet olisivat saattaneet innostaa alkuun.

Aktivointitilaisuuksien järjestämiseen ei ollut resursseja kuin sellaisilla kylillä, joista tuli siihen aloite.

Tiedonvälittäminen, esimerkiksi olemassa olevasta koulutustarjonnasta, on keskeistä. Tiedonvälittämisen kohdentaminen oikeille henkilöille on kuitenkin vaikeaa. PHkylät-sähköpostilistaa tulisi laajentaa kaikkiin kyliin.

10. Ohjausryhmän arvio hankkeen toteutuksesta

Kahden ohjelman hankerahoituksen yhdistäminen mahdollisti tämän hankkeen toteuttamisen maakunnallisesti. Hankkeen ansiosta on kyläohjelman ja sen painopisteiden toteuttamisesta voitu huolehtia ja sitouttaa eri toimijoita sen toteuttamiseen. Isompien verkostomuotoisten hankkeiden edistäminen ja käynnistäminen ollut hyvä asia.

Yhteistyö on viriämässä erityisesti piiritason yhdistysten kanssa. Yhteistyöfoorumi saatiin aikaan hankkeen tuotoksena tavoitteiden ulkopuolelta, se on täysin uutta toimintaa tällä tasolla. Hankkeen tekemä pohjatyö on tärkeää. Jatkossa yhteistyötä on edelleen kehitettävä, erityisesti toimintaryhmien kanssa. Kansainvälistä toimintaa on myös kehitettävä jatkossa.

Ohjelman toteutus on ollut lähempänä reaaliaikaa kuin hankesuunnitelma, on pysytty mukana ajassa. Todellinen tulos on nähtävissä vasta myöhemmin.

Kylien on ollut mahdollista saada tarvitsemaansa tukea, silloin kun se on ollut tarpeen, esimerkiksi Nastola on tyytyväinen kylien yhteistyön edistämiseen ja Sysmän Ravioskorpi on saanut oikeaa hyötyä monessa asiassa käynnistäessään toimintaansa. Hankkeen tulokset erinomaiset.

11. Jatkotoimenpiteet ja ehdotukset

Maakunnallisen kylä- ja paikallistoiminnan kehittämiseksi on käynnistetty hankevalmistelut. Kylä välittää – hankeluonnokseen ollaan kokoamassa keskeiset jatkotoimenpiteet:

Paikallistoimintaohjelman kokoaminen sekä Päijät-Hämeen kyläohjelman loppuarviointi.

Maakunnallisten yhdistysten yhteistyöfoorumissa katsottiin, että yhteisen ohjelman tekeminen toimisi työkaluna yhteistyömahdollisuuksien ja kehittämistarpeiden määrittelemiseksi ja saattamiseksi toimenpidetasolle. Kyläohjelman loppuarviointi ja sen käyttäminen soveltuvin osin uuden ohjelman pohjalla tulisi tehdä ensin. Yhteisessä ohjelmassa halutaan paneutua Paras-hankkeen tuomiin haasteisiin kolmannelle sektorille. Oleellista on kuinka piiritason yhdistykset voivat tukea paikallisia toimijoita ottamaan selvemmin vastuuta. Yhteistyöfoorumin tavoitteellinen työ tarvitsee myös resursseja.

Taulukkomallisen kyläsuunnitelman kehittäminen lähidemokratian työkaluksi.

Kuntarakenneuudistuksissa keskeinen huolen aihe on kylän vaikutusmahdollisuuksien varmistaminen. Kylän toimijat ja tarpeet kokoava kyläsuunnitelma soveltuisi tähän työkaluksi. Keskeistä on varmistaa, kyläsuunnitteluprosessi on demokraattinen. Vaikuttamiseen liittyy myös erilaiset lähidemokratian organisaatiovaihtoehdot. Taulukkomallinen kyläsuunnitelma sopisi menetelmänä lähidemokratian työkaluksi ja se tulisi ottaa käyttöön kunnissa.

Verkostomaisia kärkihankkeita ja koordinaatiohankkeita tarvitaan.

Kehittämistyö on uuden ohjelmakauden myötä vaikeutunut ja on helpotettava pienten toimijoiden mahdollisuuksia osallistua verkostoihin ja kehittämiseen. Kärkihankkeiden avulla on mahdollista vaikuttaa enemmän ja luoda helpommin uusia toimintamalleja. ajankohtaisia teemoja: kylien lhyvinvointipalvelut, maaseutuasuminen, vesihuoltoneuvonta, nuoret, kesäasukkaat.

Kylien tuki ja asiantuntija-apu.

Paikalliset toimijat tarvitsevat tukea ehkä tulevaisuudessa enemmän, koska toimintaympäristö laajenee. Lisääntyvä seutuyhteistyö ja mahdolliset kuntayhdistymiset tuovat päättäjille ja virkamiehille suuremmat toiminta-alueet. Tällöin kylät vaikutuskanavat ja yhteistyökumppanit muuttuvat nykyistä omasta kunnasta seutukunta- tai suurkuntatasolle.

Lahdessa 14.5.2008

Marita Modenius
Koulutuskeskus Salpaus
rehtori

Hannu Markkanen
Päijät-Hämeen kylät ry
puheenjohtaja